

November 2025

78^e jaargang, nummer 6

OPBOUW

Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen

OPBOUW 2025-6 ALGEMENE EDITIE

Bij de afbeelding op de voorpagina:

La Sagrada Familia door Kelly Latimore (<https://kellylatimoreicons.com>)

Kelly Latimore begon iconen te schilderen in 2010. Ze begon als een traditionele leerling: door het kopiëren van bestaande iconen. Na maanden studie begon ze ook haar eigen iconen te maken, beginnend met een icoon over de tekst "Kijk naar de lelies in het veld" (Matt 6:28-34).

Sindsdien heeft ze haar werk uitgebreid met eigen iconografie. Ze noemt het 'Heilig Overpeinzen': wie zijn de heiligen van nu? Waar kun je Christus vinden in onze eigen gewone omgeving? Ze hoopt op deze manier mensen in dialoog te brengen over God, de wereld en onze burens.

Bijdragen voor de Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen zijn nodig om de activiteiten van de gemeente te kunnen financieren. U kunt uw bijdrage overmaken op de volgende rekening:

NL21 RABO 0373 7136 14

tnv Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen

Alvast hartelijk bedankt voor uw bijdrage.

Bestellen collectebonnen:

Collectebonnen: handig, zeker nu er minder contant geld wordt gebruikt.

U bepaalt zelf hoeveel u aan een collecte geeft, door een of meer bonnen in de collectezak te doen.

De bonnen zijn verkrijgbaar voor **€ 50 per vel** (bonnen van 1 en 2 euro).

Bestellen: maak € 50 (of het meerdere daarvan), plus € 1 voor het versturen, over naar rekeningnummer NL21 RABO 0373 7136 14 tnv de Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen, onder vermelding van 'collectebonnen' en uw postadres.

Graag ook even een berichtje sturen aan de kerkrentmeesters (elgg.kerkrentmeesters@gmail.com of Haddingestraat 23, 9711 KC Groningen), zodat wij de betaling kunnen thuisbrengen.

U ontvangt de collectebonnen per post thuis.

Inhoud

Inhoud.....	3
Van de redactie.....	4
Opbouw en nieuwsbrief.....	4
Meditatie: "Je bent een engel".....	5
Evangelisch-Luthers Dagboek 2025-2026.....	6
Kerkdiensten november 2025 - januari 2026.....	7
23 november Eeuwigheidszondag.....	9
Muziekdienst 30 november Adventsmuziek.....	9
Zingen voor Vrede in de Lutherse Kerk.....	9
Adventsworkshop 2025.....	10
Duitse adventsviering zondag 7 december.....	10
Stiltewandelingen 21 dec. en 28 dec. 2025.....	11
24 dec. 15:30 Kinderkerstdienst – de kribbe is dichtbij.....	12
24 dec. 20:00 uur kerstnachtdienst Gloria van Vivaldi.....	12
Kerstsamenzang op Tweede Kerstdag.....	13
4 januari 10 uur – De ster van Bethlehem.....	13
Zondag 25 januari oecumenische viering.....	14
Over de kleurrijke diensten.....	14
Van de kerkenraad.....	15
Gesprek met gemeente over plannen komende tijd.....	15
Van de kerkrentmeesters.....	17
Lutherse Cantorij.....	18
Terugblik: Tymen Jan Bronda 25 jaar cantor-organist.....	19
Feest 100 jaar Lutherzaal.....	21
Open Monumentendag 2025 in de Lutherse.....	23
Van de diaconie: activiteiten.....	25
Van de diaconie: collectiedoelen.....	26
Doe je mee met de NLVB?.....	28
Uitnodiging voor de Lutherse Cantorijdag.....	30
Lutherbier en Katharinabock.....	32
Van het LBE: Kerst met Bach & Vivaldi.....	33
Oudjaarsconcert 31 december.....	33
Uitgaansagenda Lutherse Kerk.....	34

Van de redactie

Het lijkt wel alsof er steeds meer gebeurt in onze gemeente, ongetwijfeld een gevolg van het drie-potenplan dat op stoom begint te komen. De effecten zijn goed te zien ook in deze editie van Opbouw: er zijn veel verslagen van afgelopen activiteiten en veel aankondigingen van komende. U merkt het wellicht ook aan het aantal pagina's. Hoe het ervoor staat met het plan zelf wordt omschreven op de pagina over het gemeentegesprek.

We willen u alvast een gezegend einde van het jaar wensen, al voelt dat mogelijk nog wat vroeg. Opbouw komt volgend jaar pas weer uit, in januari. We hopen u in de tussentijd te ontmoeten bij één of meerdere van de komende activiteiten en diensten.

Namens de redactie,
redactieopbouw@elgg.nl

Opbouw Algemeen ontvangen

Opbouw verschijnt in twee edities: **Gemeente** en **Algemeen**.

De gemeente-editie is bestemd voor leden en vrienden van de ELGG. De algemene editie, die geen persoonlijke gegevens bevat, is bestemd voor lezers van buiten de gemeente. Deze verschijnt hoofdzakelijk digitaal; slechts enkele exemplaren worden afgedrukt en in de kerk (foyer) gelegd.

Wilt u de algemene editie voortaan ontvangen?
Geef dan uw e-mailadres door via

verzendingopbouw@elgg.nl.

De redactie

Meditatie: "Je bent een engel"

"Je bent een engel" dat zeggen we, of denken we, wanneer iemand ons precies dat handje helpt dat we tekort komen, of die opbeurende woorden spreekt die we op dat moment nodig hebben. Misschien zeggen we dat met nog meer overtuiging, als iemand tijd voor ons blijkt te hebben, als we even de weg in het leven kwijt zijn of als iemand echt naar ons luistert, wanneer we ons geen raad meer weten of wanneer we overspoeld raken door zorgen of verdriet. "Je bent een engel!"

Hoe doet iemand dat: een engel zijn? Een engel doet iets goeds. Iets waardoor de wereld er even iets anders, wat beter uit ziet. Een engel verschijnt ook onverwacht, niet gepland en niet georganiseerd. Het is de ander die er ineens is, precies als je die nodig hebt.

Daarom lijken engelen vleugels te hebben. Ze komen onverwacht, zonder dat we het zien aankomen of erop konden rekenen, alsof ze uit de hemel zijn komen vallen. Ja, ze komen uit de hemel omdat ze verwijzen naar God, die het goede wil.

Dat verrassende en onverwachte ervaar je ook, als je zelf degene bent die een ander een handje helpt. Je bent dan ook zelf verrast, je wist een tel eerder ook niet dat je dat zou doen, maar ineens zie je het, wat er aan

de hand is en weet je dat jij daar wat aan kunt doen en dat blijkt het juiste te zijn ook.

In dat engelengebeuren ligt ook een boodschap besloten. Een engel is namelijk ook een boodschapper van God. Wie voor de ander een engel wordt, is tegelijk ook een boodschapper van Gods liefde voor de mensen.

Waar mensen elkaar helpen bouwen we aan de vrede op aarde, zoals de engelen het de herders verkondigden: "vrede op aarde aan alle mensen die hem liefhebben". De engelen in het kerstverhaal brengen aan de herders en dus ook ons de boodschap van het kind van God dat licht en vrede brengt. Het is een boodschap van vrede op aarde en vrede voor alle mensen.

Deze woorden tillen ons uit, uit het aardse zoals we dat ook meemaken. Hoe vaak niet lopen we de ander voorbij omdat we haast hebben en het druk hebben? Dan komt er weinig terecht van de helpende hand. Dan komt er weinig terecht van ons engelen-zijn. En wat, wanneer er misbruik gemaakt wordt van je bereidheid om te helpen? Of wanneer zo een engel geen engel is maar alleen het eigen belang najaagt? Dat is dan de nacht waarin we soms leven.

Dan rest ons niets anders dan het voorbeeld van de herders te volgen en op weg te gaan om het kind, dat de redder en de Messias is, met eigen ogen te aanschouwen. De hemelse boodschap van liefde en vrede vinden we juist in dit kleine, aardse kind.

In het licht van dit kind zie je het misschien weer en herken je het onverwacht: waar je een engel voor de ander kunt zijn ... zo geef je een beetje kerstlicht door aan elkaar.

Een goede adventstijd en een gezegend kerstfeest gewenst,

Ds. Susanne Freytag

Evangelisch-Luthers Dagboek 2025-2026

Rond 23 november verschijnt het Evangelisch-Luthers Dagboek 2025-2026. De bestelling voor onze gemeente is inmiddels gedaan. Heeft u via de gemeente besteld, dan kunt u het boek voor of na de dienst afhalen in de kerk.

Heeft u de intekenlijst gemist en wilt u nog graag een dagboek? Dan kunt u dit rechtstreeks bestellen bij uitgeverij SLUB: op **www.slub.nl** staat een inschrijfformulier. Of gebruik deze QR code. Het wordt dan thuisgestuurd.

De prijs van het dagboek is 20 euro, de verzendkosten bedragen 4 euro.

Kerkdiensten november 2025 - januari 2026

*De diensten beginnen om 10.00 uur in de kerkzaal, tenzij anders vermeld.
De gegevens zijn onder voorbehoud van wijzigingen. Zie onze website **elgg.nl** of onze nieuwsbrief voor actuele informatie.*

Kunt u de dienst niet fysiek meemaken? We zenden regelmatig uit.
Zie <http://kerkdienst.elgg.nl>

De orde van dienst is vanaf vrijdag of zaterdag te vinden op de website, onder 'Agenda en diensten'.

NOVEMBER

nov 23

Eeuwigheidszondag

viering Heilig Avondmaal m.m.v. Lutherse Cantorij

voorganger: ds. Susanne Freytag

collecte: PKN | Pastoraat bij rouw en gedachtenis

nov 30

Eerste zondag van Advent

muziekdienst

m.m.v. Bragi Acapellakoor o.l.v. Rein de Vries

voorganger: ds. Susanne Freytag

collecte: Stichting De Vrolijkheid

DECEMBER

dec 7

Tweede zondag van Advent

voorganger: ds. Alberte van Ess

collecte: Kerk in Actie | Werelddiaconaat

dec 14

Derde zondag van Advent

voorganger: ds. Yvonne Hiemstra

collecte: Diaconale doelen in stad en regio

dec 21

Vierde zondag van Advent *geen dienst*

9.00 uur Stiltewandeling naar de Nieuwe Kerk

dec 24

15.30 uur - Kinderkerstfeest

voorganger: ds. Susanne Freytag

collecte: Kerk in Actie | Kinderen in de knel

dec 24	20.00 uur - Kerstnachtdienst m.m.v. het Luthers Bach Ensemble voorganger: ds. Susanne Freytag collecte: Kerk in Actie Kinderen in de knel >> na afloop: glühwein en chocolademelk <<
dec 25	Eerste Kerstdag m.m.v. Lutherse Cantorij voorganger: ds. Susanne Freytag collecte: Kerk in Actie Kinderen in de knel
dec 26	Tweede Kerstdag 12.00 uur - kerstsamenzang met Tymen Jan Bronda
dec 28	Zondag na Kerstmis <i>geen dienst</i> 9.00 uur Stiltewandeling naar de Nieuwe Kerk
JANUARI 2026	
jan 4	Epifanie kleurrijke dienst voor jong en oud voorganger: ds. Susanne Freytag collecte: Kerk in Actie Actie Vakantietas
jan 11	1e zondag na Epifanie voorganger: ds. Yvonne Hiemstra collecte: Voedselbank Groningen
jan 18	2e zondag na Epifanie <i>viering Heilig Avondmaal</i> voorganger: ds. Susanne Freytag collecte: Eigen diaconie
jan 25	Laatste zondag na Epifanie 15.00 uur - oecumenische viering in de Nieuwe Kerk voorgangers: ds. Susanne Freytag e.a.
FEBRUARI	
feb 1	Septuagesima cantatedienst m.m.v. Roder Jongenskoor voorganger: ds. Susanne Freytag

toelichting collectedoelen: zie bij mededelingen diaconie

23 november Eeuwigheidszondag

Op de laatste zondag van het kerkelijk jaar gedenken we in de dienst de leden die ons in het afgelopen jaar zijn ontvallen.

Aan tafel bij de Heer weten we ons met hen verbonden die ons zijn voorgedaan.

Deze dienst zal met medewerking van de cantorij zijn.

Muziekdienst 30 november | Adventsmuziek

Het acapellakoor van GSMG Bragi o.l.v. Rein de Vries komt zingen op de eerste Adventszondag, zondag 30 november om 10 uur.

Ze brengen een prachtig a capella programma;
van de volgende componisten klinken de volgende werken:

Kodály - Adventi ének

Rheinberger - Op.176,2 - Universi, qui te expectant

Sweelinck - Pseaume 24 - La terr' au seigneur appartient

Brahms - Es ist das Heil uns kommen her

Schütz - Kyrie, Gott Vater in ewigkeit

Voorganger in de dienst is Ds. Susanne Freytag. Aan het orgel Tymen Jan Bronda.

Van harte welkom op de eerste Advent.

Zingen voor Vrede in de Lutherse Kerk

Elke eerste donderdag van de maand, 17.00-17.30 uur.

**Komende data: donderdag 4 december
 donderdag 1 januari**

Deur open om 16.45 uur, dicht om 17.45 uur. Welkom!

Adventswerkshop 2025

Wij organiseren dit jaar een adventswerkshop voor de liefhebbers van knutselen en gezelligheid, telkens op donderdagmiddag van 14.00 uur-16.00 uur. Wij zullen ons richten op het vervaardigen van advents- en kerstversieringen voor de kerk en thuis. Tenslotte gaan we met elkaar de kerstkaartjes voor de gemeenteleden knippen en plakken. En natuurlijk starten en eindigen wij met een mooi adventslied. Wij zorgen voor koffie, thee en het knutselmateriaal. Neem liefst wel je eigen schaar mee. Aanmelden via het contactformulier op de website, optie Kinderdiensten.

20-11 Workshop schapen (of andere figuren) voor bij de kerststal van wol, van hout en van ander materiaal

27-11 Workshop sterren voor in de kerstboom, op het raam of in de adventskrans - van papier en van stro

4-12 Workshop engelen voor boven de kerststal, in de kerstboom of in het raam - van papier en hout en textiel

11-12 Workshop kerstkaarten knippen en plakken - voor de hele gemeente

B.

Duitse adventsviering zondag 7 december

De adventstijd heeft in de Duitse cultuur een eigen karakter als opmaat naar kerst. Buiten de adventsdiensten om kent Nederland geen afgezonderde adventstijd. Na Sinterklaas verschijnen overal meteen al de kerstbomen en kerstversieringen. Daarom missen mensen soms deze adventssfeer.

Ook dit jaar houden we weer een adventsbijeenkomst in het Duits. Dit jaar is deze op zondag 7 december, Tweede Advent, van 15-17 uur in de Lutherzaal bij de kerk.

We willen graag zoveel mogelijk mensen, ook van buiten de eigen kring, bereiken die belangstelling zouden kunnen hebben voor een dergelijke Duitse adventsmiddag. Kent u / ken je mensen uit Duitstalige landen of liefhebbers van de Duitse taal en cultuur? Nodig hen dan uit voor deze adventsbijeenkomst! Het is een bijeenkomst voor alle leeftijden van jong

tot oud in een informele sfeer. En uiteraard zijn er alle Nederlanders die het leuk vinden om in het Duits mee te doen van harte uitgenodigd voor deze bijeenkomst!

Eine deutsche Adventsfeier

Die lutherische Gemeinde Groningen lädt zu einem traditionellen Adventsnachmittag für Groß und Klein ein. Sie werden eingeladen zu einem gemütlichen Nachmittag mit Liedern, etwas zur Besinnung, etwas zum Basteln für die Kinder und natürlich Plätzchen. Wir freuen uns, wenn sie (selbst gebackene) Plätzchen zu diesem Treffen mitbringen.

Diese Feier ist eine Gelegenheit für Deutschsprachige, die in der Stadt Groningen oder in ihrer Umgebung wohnen, und für Leute, die Interesse haben an der deutschen Kultur und Sprache, einander zu begegnen.

Herzlich willkommen!

Am Sonntag den 2. Advent

7. Dezember, 15 – 17 Uhr im Lutherzaal, Haddingestraat 23, Groningen

Stiltewandelingen 21 dec. en 28 dec. 2025

In stilte door de stad wandelen: een bijzondere ervaring, op een tijdstip dat meestal toch al heel stil is, namelijk vanaf 9 uur. Met een psalmlezing uit het Luthers dagboek en een lied uit het nieuwe Lutheran Songbook (2024) in de hand.

Wie gaat er mee van de Lutherse naar de Nieuwe Kerk wandelen op de zondagochtenden, als wij geen diensten in onze kerk kunnen vieren op 21-12 en 28-12?

We starten weer iets eerder voor een kop thee, lezen de psalm en vertrekken om 9 uur. Ruim op tijd voor de dienst om 10 uur willen we bij de Nieuwe Kerk zijn. Aanmelden is niet nodig, wel lief.

B.

24 dec. 15:30 Kinderkerstdienst – de kribbe is dichtbij

De kerstboom verlicht de kerk sfeervol en onder de kerstboom staat de kerststal. We gaan samen op zoek naar de kribbe. En laten ons verrassen door wat we in de kribbe vinden.

In deze (korte) kerstdienst horen we het verhaal van kerst en zingen we kinderkerstliederen. Komt allen, kinderen, ouders, grootouders! Neem vrienden en kennissen mee!

24 dec. 20:00 uur kerstnachtdienst | Gloria van Vivaldi

Na de voorbereidingstijd, de adventstijd, klinkt in de kerstdienst voor het eerst weer het gloria! Het is de jubelzang van de engelen die de geboorte van Jezus aankondigen met de woorden: "Ere zij God in den hoge, vrede op aarde." Dit werd aangevuld tot een grote doxologie, een groot lofgezeg voor God.

Het Gloria is door de eeuwen heen door vele componisten op muziek gezet. Een van de beroemdste versies is die van de Italiaanse priester-componist Antonio Vivaldi. We horen dit prachtige en feestelijke gloria in deze dienst. Zo klinkt het jubelgezeg van de engelen onder ons, uitgevoerd door het Luthers Bach Ensemble.

Over de muziek

Vivaldi's Gloria in D RV 589 bestaat uit 13 delen. Tussen de koordelen worden solo's gezongen door sopraan en alt. De openingsmuziek klinkt als een fanfare zoals het Gloria uit de Hohe Messe van zijn tijdgenoot Johann Sebastian Bach (1685 - 1750), die overigens een groot bewonderaar van Vivaldi was.

Na de openingsfanfare zingt het koor een opgewekt Gloria in Excelsis Deo. Evenzo mooi is het tweede koor Et in terra pax hominibus.

Hierna volgt de aria Laudamus voor sopraan en alt. Even later, ingeleid door een hobo, zingt de sopraan de prachtige aria Domine Deus. En tenslotte de indrukwekkende samenzang tussen tussen altsolo en koor: Domine Deus, Agnus Dei.

Nota bene: Vivaldi is de geschiedenis ingegaan als componist van concerten. Zijn Vier Jaargetijden, eigenlijk een cyclus van vier concertjes: Lente - Zomer - Winter - Herfst, is een van de meest uitgevoerde werken in de klassieke muziek. Niet veel mensen weten dat Vivaldi ook een uitstekend operacomponist was. Een tijdgenoot prees hem met de woorden: Hij componeerde voor zangers alsof hun keel de hals van een viool was.

De componist zelf werd zijn hele leven geteisterd door astma. Behalve componist was hij ook gewijd als priester. Vanwege zijn rode haardos was een bijnaam snel gevonden: De rode priester.

Het Luthers Bach Ensemble (kleinkoor, solisten & barokorkest) o.l.v. Tymen Jan Bronda zal deze avond zingen.

Ds. Susanne Freytag zal deze bijzondere muziekdienst leiden.

Van harte welkom!

Kerstsamenzang op Tweede Kerstdag

Op 26 december, Tweede Kerstdag **om 12 uur 's middags**, kun je uit volle borst kerstliederen meezingen in de Lutherse kerk.

Voor het vierde jaar een uur samenhang voor jong en oud, voor stad en lande aan de Haddingestraat.

Iedereen is welkom en nodig vooral ook buurman & buurvrouw uit!

Bekende kerstliederen staan op het programma. Het geheel staat onder leiding van Tymen Jan Bronda die op orgel en vleugel begeleidt.

Warme chocolademelk en glühwein na afloop!

Entree is vrij | na afloop wordt er gecollecteerd voor een bijdrage in de kosten.

Iedereen van harte welkom!

4 januari 10 uur – De ster van Bethlehem

In deze eerste kleurrijke dienst in het nieuwe jaar laten we ons de weg wijzen door de ster van Bethlehem. De wijzen vinden zo de weg naar het kind in de kribbe.

Na de dienst kan wie wil meehelpen bij het opruimen van de kerstdecoraties. Vele handen maken licht werk.

Zondag 25 januari oecumenische viering

De Week van gebed voor eenheid van christenen staat in 2026 in het teken van het verlangen naar eenheid: Eén van Geest. Deze tekst komt uit de brief van Paulus aan de Efeziërs, hoofdstuk 4. Voor 2026 is het materiaal voor deze gebedsweek gemaakt door christenen uit verschillende kerken in Armenië. De Armeense kerk is één van de oudste kerken ter wereld. In hun geloofsbeleving speelt het licht van God een grote rol. De Armeense kerk is ook een vervolgde kerk. Armeniërs zijn vaak verdreven.

De meeste Armeense christenen wonen dan ook niet in Armenië, maar in landen als Frankrijk, Rusland, Syrië, de VS en ook Nederland.

De gebedsweek voor eenheid kent een lange gebedstraditie die al ruim 175 jaar geleden begon. Wereldwijd bidden miljoenen christenen om eenheid. In Groningen vieren we als raad van kerken en als teken van onderlinge verbondenheid een gezamenlijke oecumenische dienst in de Nieuwe Kerk.

Zondag 25 januari 2026 om 15 uur in de Nieuwe Kerk, Nieuwe Kerkhof 1, Groningen.

Over de kleurrijke diensten

In het nieuwe jaar houden we elke eerste zondag van de maand een kleurrijke dienst. Dat is voor iedereen makkelijk te onthouden. Een uitzondering op de regel is er helaas al in februari. Daar is vanwege een muziekdienst de kleurrijke dienst verplaatst naar de tweede zondag van de maand.

De data van de kleurrijke diensten voor 2026 zijn:
4 januari, 8 februari, 1 maart, 5 april, 3 mei, 7 juni en na de zomervakantie beginnen we op 6 september, 4 oktober, 1 november en 6 december.

De kleurrijke diensten zijn voluit kerkdiensten met daarbij een iets vereenvoudigde liturgie. Deze diensten zijn voor jong en oud samen. In deze diensten maken we op een andere, creatieve, beeldende en interactieve manier kennis met Bijbelverhalen.

Van de kerkenraad

We mogen weer terugkijken op twee maanden vol activiteiten. Het 25 jarig jubileum van onze cantor-organist, de opening van onze prachtig gerenoveerde Lutherzaal met vier dagen lang o.a. bijeenkomsten, workshops, een cantatedienst, concerten en film. Op donderdagavond is het nieuwe Lutherzaal-bord, dat nu boven de glazen deur naar de ingang hangt, in passende stijl onthuld.

Daarnaast is er op donderdagmiddag - elke eerste donderdag van de maand - Zingen voor Vrede in onze kerk. De gezamenlijke lunches na de dienst zijn een mooi moment om nader met elkaar in gesprek te zijn. En de Stiltewandelingen op zondagochtend weer een mooi moment van reflectie.

In samenwerking met het Luthermuseum in Amsterdam is een inventarisatie gedaan van het Luthers erfgoed dat in bezit is van onze gemeente. Deze staat al op de Kerkcollectie Digitaal van Museum Catharijneconvent. Er is geïnventariseerd of alle voorwerpen die daarin staan zich ook in onze kerk bevinden, en waar ze te vinden zijn. Het gaat om zo'n 110 voorwerpen.

Dit alles vraagt veel van onze kerkenraad, en we zijn dan ook heel blij dat onze gelederen versterkt zijn met een nieuwe scriba. We blijven natuurlijk nadenken over hoe we onze tijd zo goed mogelijk kunnen inzetten. Laat niet onverlet dat we steeds op zoek blijven naar versterking, getuige ons artikel hierover in de vorige Opbouw. Veel taken wachten nog op ons, zoals het aanvragen van subsidies, het opzetten van een nieuwe website en verdere samenwerking met andere gemeenten en maatschappelijke organisaties, om verder invulling te geven aan onze plannen.

De kerkenraad

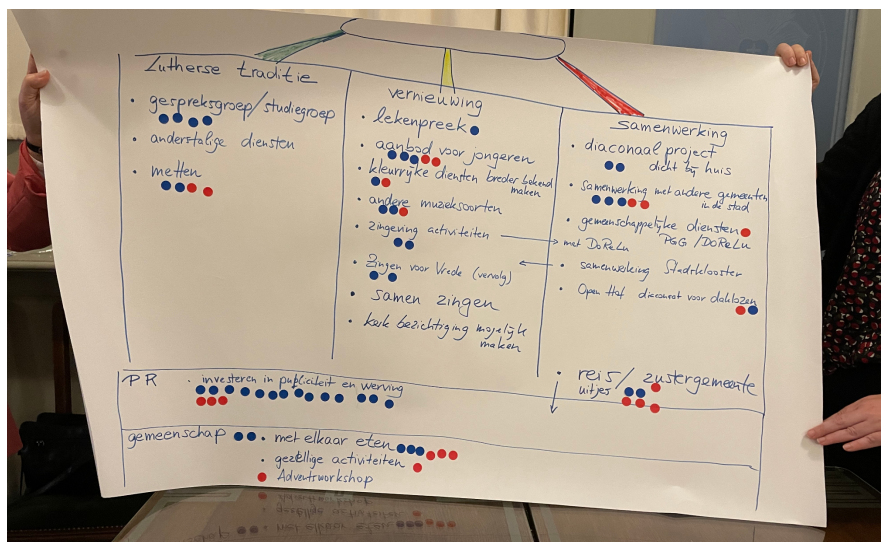
Gesprek met gemeente over plannen komende tijd

Op 9 november 2025 hebben we na de dienst over de plannen voor onze gemeente gesproken, voortbordurend op het gemeentegesprek dat we op 22 juni 2025 hadden. De geplande activiteiten werden gepresenteerd volgens het beeld van de driepoot. De lutherse gemeenschap is hierbij verbeeld als een stevig rond zitvlak, dat stoelt op drie poten. De drie poten zijn: voortbouwen op de lutherse traditie, ruimte bieden aan experiment en vernieuwing en samenwerking. Alle gemeenteleden kregen stickers om

aan te geven welke activiteiten prioriteit zouden krijgen en wie bij welke activiteit zou willen bijdragen.

Op nummer één stond de wens om sterker naar buiten te treden en te investeren in publiciteit en werving. Met elkaar eten werd ook vaak genoemd en het plan werd opgevat om dit met een groepje verder uit te werken. Het werd ook belangrijk gevonden om weer regelmatig de Metten te vieren volgens de lutherse traditie.

Andere activiteiten die veel stickers kregen zijn studie- en gespreksgroepen, het aanbod voor jongeren verbreden en de samenwerking met andere gemeenten in de stad versterken. Verder werd een plan gemaakt om rondleidingen in de kerk en de vernieuwde Lutherzaal voor geïnteresseerden mogelijk te maken. Ten slotte werden met enthousiasme de ideeën ontvangen over een gemeenschappelijke reis en het bezoeken van een zustergemeente in het buitenland, bijvoorbeeld in Duitsland.

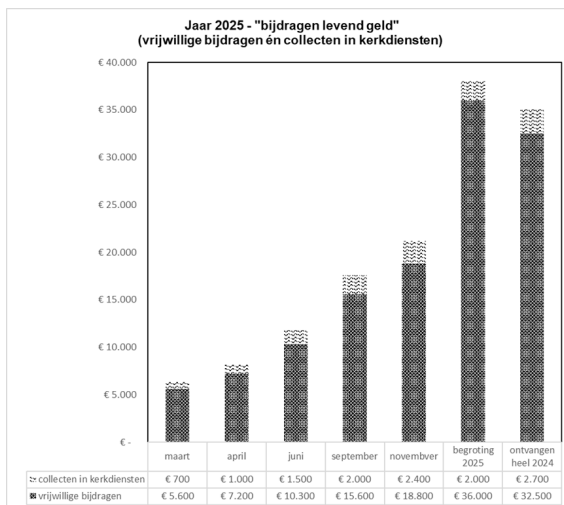

Het was een fijn gesprek met een goede sfeer. Bijzonder positief was dat al direct een aantal concrete plannen werden gemaakt waar gemeenteleden zich voor willen inzetten. Wie niet aanwezig kon zijn, maar graag wil bijdragen, kan het Susanne Freytag laten weten. We zullen in gesprek blijven over deze mooie toekomstplannen!

De kerkenraad

Bijdragen levend geld in 2025

De gemeente heeft tot begin november bijdragen levend geld ter hoogte van € 21.200 ontvangen, waarvan € 18.800 vrijwillige bijdragen en € 2.400 collecten in kerkdiensten. Dank voor uw gulle gave! In een oogopslag is de situatie als volgt:

Actie Kerkbalans 2025

Met deze editie van Opbouw roepen we op tot de vierde en laatste termijn van uw bijdrage in het kader van de Actie Kerkbalans 2025.

De gemeente zal tot het einde van het jaar nog € 16.800 bij elkaar moeten brengen voor het bedrag van € 38.000 dat als bijdrage levend geld is begroot. Dit is een grote opgave, zonder twijfel. In de afgelopen jaren waren we echter begin november in een vergelijkbare situatie. We hebben toen steeds richting het einde van het jaar met z'n allen zo veel gegeven dat we de begrote bedragen aan het einde van het jaar hadden bereikt. We rekenen ook dit jaar weer op iedereen! De stappen die we maken in het kader van het afgesproken plan tot vernieuwing met ds. Susanne Freytag als onze fulltime predikant vragen er onder andere om dat we de vrijwillige bijdragen bij elkaar brengen die daarbij horen. We roepen u daarom met nadruk op om te geven. We hebben het vertrouwen dat het de gemeente – zoals ook in eerdere jaren is gebleken – het begrote bedrag bij elkaar zal brengen.

Het rekeningnummer van de gemeente vindt u op blz. 2. U kunt natuurlijk ook een periodieke overschrijving bij uw bankrekening instellen. Met een periodieke gift hoeft u slechts één keer de opdracht in te stellen en draagt u automatisch bij aan de toekomst van onze gemeente. We wijzen u ook op de mogelijkheid van een "periodieke gift" (zie ook het artikel hieronder).

Begroting 2026

De kerkenraad heeft de begroting 2026 voorlopig vastgesteld. Wie inzage in de periode 20 november t/m 27 november wil neemt graag contact op met de kerkrentmeesters.

Periodieke gift, legaat en testament

Wilt u ook eens denken aan de mogelijkheid om middels een periodieke gift, vast te leggen in een overeenkomst tussen de gemeente en u, fiscaal voordelig te geven? Op de website van de belastingdienst vindt u meer informatie over de periodieke giften en ook de voorbeeldovereenkomst waarin u en de gemeente uw periodieke gift vastleggen (www.belastingdienst.nl en dan zoeken naar "Periodieke en gewone giften"). Een aantal leden en vrienden geeft al op deze manier.

Ook bestaat de mogelijkheid dat u bij uw overlijden een vast geldbedrag aan de gemeente nalaat. Zonder testament wordt uw nalatenschap verdeeld volgens de regels van de wet. De wet houdt daarbij alleen rekening met uw familieleden en past daarvoor standaard verdelingsregels toe. Een testament is dus noodzakelijk als u iets aan de gemeente wilt nalaten. Mocht u meer willen weten, neemt u dan contact op met de kerkrentmeesters.

De kerkrentmeesters

Lutherse Cantorij

Welkom mee te zingen voor Eeuwigheidszondag 23-11 en Kerstochtend 25-12; beide om 10 uur.

De repetities zijn daarvoor op:

Eeuwigheidszondag di 11 nov en di 18 nov.

Kerst di 2 dec, di 9 dec. en di 23 dec.

Startend om 19.30 u (om 19.15 u staat de koffie klaar).

Van harte welkom om mee te zingen!

Tymen Jan Bronda

Terugblik: Tymen Jan Bronda 25 jaar cantor-organist

In de dienst van 21 september (14e zondag na Trinitatis) vierde de ELGG het 25-jarig jubileum van cantor-organist Tymen Jan Bronda, sinds begin deze eeuw opvolger van organist Johan Beeftink.

Bij het kriecken van de dag

Voor menigeen begon de dag al vroeg: de laatste veldbloemen werden voor deze gelegenheid geplukt en geschikt in boeketten, teksten werden nog gewikt, gewogen voor ze uitgesproken zouden worden, ongetwijfeld oefenden de zangsolisten die ochtend hun stemspielen en de jubilaris zelf stond voor dag en dauw met de stemsleutel in de orgelkast.

De dienst

In de dienst (Tymen Jan zette in met de majestueuze klanken van "de grote Es-dur") kwamen gemeenteleden, vele gasten, de cantorij, het LBE met solisten en ds Susanne Freytag samen. We luisterden naar de uitvoering van cantate BWV 49 (Ich geh' und suche mit Verlangen), met de prachtige dialogen van twee vocale solisten. Ds. Freytag stond stil bij de gelijkenis van het koninklijke bruiloftsfeest, waar de cantate betrekking op had. Al met al een feestelijk geheel. Ook de cantorij was in vorm.

Toen was ook het moment daar dat ds. Freytag de jubilerend organist toesprak; Tymen Jan, gezeten op de orgelbank, wapperde bij die woorden de deurtjes van het borstwerk heen en weer voor wat koele zuurstof. Grappig – de cantorij had het oog erop.

Receptie

Na de dienst schuifelden we richting Lutherzaal. Ergens in de verte kwam een zweem voorbij van wat een tompouce leek. Maar nu: tijd voor de speeches! Allereerst sprak de voorzitter van de kerkenraad. Zij ging in op die relatie van cantor-organist met gemeente, onderhand 25 jaar -menig huwelijk redde zoiets niet-, en logisch, er waren weleens meningsverschillen (in het midden bleef uiteraard welke) maar die vonden ook altijd weer een oplossing. De dankbaarheid en de waardering voor Tymen Jan kregen vorm: er werd hem een glinsterend insigne opgespeld van de PKN. Het stond mooi op het zwarte overhemd.

Daarna was het woord aan de voorzitter van het LBE. Hij memoreerde de kwaliteit en het hoge aantal concerten van het ensemble, en sprak de verwachting en de hoop uit dat het LBE in de toekomst de vleugels verder zou uitslaan. Ook de cantorij had een gedegen verhaal (en kreeg een hartverwarmend woordje retour). Misschien vergeet ik een spreker, maar tenslotte uit hoofde van Groningen Orgelstad (mede opgericht door Tymen Jan) sprong nog de voorzitter van het komende Schnitgerfestival naar

voren. Hij schetste uit de losse pols de jaren met Tymen Jan als zijn zangleraar -lachsalso's waren niet van de lucht- en beklemtoonde als bijzondere eigenschap van Tymen Jan diens eerlijkheid. Ook hij kreeg een speech terug.

"Wat kun jij toch spreken!" zei ik later. "Ach", zei hij, "het valt mij gemakkelijk als ik iemand graag mag."

Daarna waren er felicitaties; we stonden in lange rijen.

Nabeschouwing

Ja, passend was het deze kwarteeuw te markeren, de drive, de betrokkenheid, de ijver, het organisatietalent van de jubilaris te benoemen en te waarderen.

Dan maar op naar de toekomst, tot -ik citeer- "de laatste noot ons scheidt."

W.

Feest 100 jaar Lutherzaal

Op 21 oktober 1925, op een woensdagavond honderd jaar geleden werd de Lutherzaal in gebruik genomen. Op die avond werd de nieuw gebouwde zaal 'Lutherzaaltje' gedoopt. Zo staat het ook boven de ingangsdeur. Afgelopen zomer werd de hele zaal geverfd. Daarbij werden alle kleuren en versieringen weer teruggebracht naar hoe het in 1925 was. Van 30 oktober tot en met 2 november hebben we het 100 jarig bestaan van deze mooie zaal gevierd.

Donderdagavond 30 oktober heeft eerste locoburgemeester Mirjam Wijnja een nieuw naambord met de huidige naam 'Lutherzaal' onthuld. Dit bord hangt nu aan de binnenkant boven de glazen ingangsdeur naar de hal die naar de Lutherzaal leidt. Het was een heel feestelijke avond met twee lezingen. Ds. Susanne Freytag sprak over de ontstaansgeschiedenis van deze zaal "alleen de kerk was niet genoeg" en dr. Kees van der Ploeg sprak over de ontstaansgeschiedenis van de paraboolvormige binnenkant van de Lutherzaal "Hoe een onmogelijke situatie tot een bijzondere ruimte heeft geleid". Het Haydn Jeugd Strijkorkest, dat de Lutherse kerk als thuishaven heeft, zorgde voor een prachtige muzikale bijdrage aan deze avond.

Op vrijdag 31 oktober was de Lutherzaal de hele dag geopend voor bezoekers. Er was ook een stadswandeling die startte en eindigde in de Lutherzaal met speciale aandacht voor de architectuur van de Amsterdamse school in Groningen. Het hoogtepunt van deze dag was de feestelijke, stedelijke, goed bezochte dienst met Hervormingsdag waarin het Luthers Bach Ensemble o.a. de koraalcantate 'Nun danket alle Gott' (BWV 192) uitvoerde. De predikanten van de lutherse gemeente en de wijkgemeente Nieuwe Kerk gingen in deze dienst samen in voor.

Op zaterdag 1 november presenteerden zich de verschillende vaste gebruikers van de Lutherzaal in een divers programma van workshops, van meditatie naar zang, van dans naar discussie. Bijzonder was de stille/stomme film 'Seven chances' met Buster Keaton die live door Geert Bierling begeleid werd. De Lutherzaal was hiervoor een passende ruimte waarin een groot scherm werd geplaatst. De film was bewust gekozen als een film uit het jaar 1925, het jaar dat de Lutherzaal gebouwd werd. De komische film samen met de uitstekende meesleepende begeleiding liet de hele zaal regelmatig hartelijk lachen.

Zondag 2 november werden deze feestdagen afgesloten met twee concerten van de Italiaanse tenor Marco Beasley begeleid op luit door Franco Pavan. Het koffieconcert was in de Lutherzaal en het middagconcert in de Lutherse kerk. Achteraf vertelde Marco Beasley dat dit zijn laatste optredens in Nederland waren. Met een minutenlange staande ovatie als antwoord van het publiek. Een hierdoor werd dit wel een heel bijzondere afronding van deze feestdagen.

Dit hele programma is ontstaan vanuit de samenwerking van de Stichting Vrienden Lutherse kerk, Stichting Exploitatie Lutherse Kerk, Stichting Martinikerk Groningen en de Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen.

Het was een indrukwekkend geheel met bezoekers uit alle windstreken, uit stad en ommeland. Met het doel dat zo veel mogelijk mensen (opnieuw) kennis maken met deze zo prachtig gerenoveerde Lutherzaal, dat zo verborgen pareltje in de stad.

Susanne Freytag

Open Monumentendag 2025 in de Lutherse

Vele krachten hadden zich weer verzameld op Open Monumentendag, 13 september 2025, om bezoekers te ontvangen voor bezichtiging van kerkgebouw en Lutherzaal. Extra veel inspanningen waren de weken daarvoor gegaan naar de verfraaiing en opfrissing van de Lutherzaal, en ook de kerkzaal was weer geïmagineerd waar het kon. Wat een arbeid!

De dag startte met een lezing over kleurherstel in de gemeente Groningen (en dan nu natuurlijk speciaal in de herstelde Lutherzaal). Fragmenten uit de lezing: mev. Bosma vertelde dat er in haar werk veel aandacht ging naar procedures (lees: te nemen hobbels) richting instanties. Meer praktisch zette ze uiteen hoe je oude kleuren vrijlegt door te schuren en te krabben en door microscopisch onderzoek, daarbij pigment minuscuul van vuil onderscheidend. Ze memoreerde ontdekkingen als: "Hè, dit is geen blauw, geen bruin, dit is werkelijk lichtlila!", of "Na deze reparatie klopt de ritmiek van de ruimte weer", of "Kijk hoe het chocoladebruin van de minikapiteeltjes spreekt met het metselwerk". Ook ging het over het feit dat je in een pand "geschiedenis ziet" en over het effect van een veranderde sfeer op je eigen stemming.

Ondertussen kwamen in de kerkzaal "gewone" bezoekers binnenwandelen, zwijgend de ruimte in zich opnemend of soms met vragen als:

Vraag 1 "Is dit een katholieke kerk?"

Vraag 2 "Wat moet die zandbak?"

Er waren bezoekers die vroeger nog op de zondagsschool waren geweest "bij mejuffrouw Koster en de dochter van ds Munter." Geschiedenis.

Na de lezing bemanden diverse vrijwilligers de ruimtes. Het liep mooi. Ds. Susanne Freytag was de hele dag in functie, herkenbaar aan het witte boordje, en sprak met bezoekers.

Een gemeentelid die in de kerkzaal postte, ontmoette een jong stel uit Ierland dat deze kerk bewust gekozen had om te bekijken en ook terugkwam voor het afsluitende concert. Vooral de vrouw, "zij hield zo van deze muziek". Verder kwam er een meneer die zeer geïnteresseerd was in de graven. Hij wilde het liefst foto's van de zerken zien. Hij kreeg het boekje van ds. Van den Berg te zien, met de plattegrond van de graven en werd uitgelegd dat men tijdens de laatste restauratie de rustplaatsen bewust zo gelaten heeft, maar.. dat er geen foto's van de zerken waren. Dit laatste irriteerde deze meneer bijzonder, en zwaar teleurgesteld vertrok hij. Verder, ansonsten, plezierige, nieuwsgierige bezoekers.

Het liep tegen vieren. Het concert stond op het punt van beginnen. De musici waren gearriveerd. In de kerkzaal gonsde het al verwachtingsvol. Ik zou boven omslaan bij het eerste werk. Ik scharrelde nog in de foyer voor wat laatste dingetjes toen er ergens uit de achterflanken een roep klonk: "help!, help!..." Het waren de herentoiletten. Een mannenstem. "Ik zit vast, ik kan er niet uit, het slot wil niet".

Oef!, wat nu, ik moest eigenlijk naar boven maar kon deze man niet alleen laten. Goede raad was duur. Ik keek naar het slot, bestonden hier schroevendraaiers voor? en waar waren die? Hoe dan ook, ik zei: "Wij helpen u, wij helpen u". En, om een soort van contact te leggen in deze anonieme toestand zei ik: "Hoe is uw naam?" Hij noemde die en zei erbij: "Het is met dubbel s". "Ah ja," riep ik terug, "spelling wordt vaak fout gedaan" – alsof dat er nu ook maar iets toe deed! En toen, na geduw en momenten van wachten was er het geluk van de dag, van de hele monumentendag: uiteindelijk draaide dat slot, een meneer op leeftijd stapte naar buiten, waste zijn handen. De opluchting. Ik had de drang hem te omhelzen en deed dat ook.

Ja, nu kon ik gaan, snel naar boven.

Joske van der Hoeven, bestuurslid van de Stichting Vrienden Lutherse kerk doet verslag van het concert:

Zoals elk jaar werd de Open Monumentendag in de Lutherse Kerk vrolijk afgesloten met een kort concert om 16 uur. De voorzitter van SVLK sprak de goed gevulde kerkzaal toe en heette de musici welkom: Albert Guiñon Fort (countertenor) en Tymen Jan Bronda (organist).

Het Schnitger orgel liet zich als eerste in al z'n pracht horen met een Praeludium van Bach. Albert volgde met een verrassend mooi stemgeluid in Vivaldi. Beide heren lichtten hun stukken toe, wat erg gewaardeerd werd door het publiek.

Werken van Purcell, Buxtehude en Händel werden boven of beneden (met kistorgel of vleugel) uitgevoerd, zodat het een afwisselend en levendig uurtje werd!

W.

Van de diaconie: activiteiten

Voedselbank

Onze volle voedselbank-kratten zijn weer naar de voedselbank gebracht. Zoals altijd blijven allerlei giften van harte welkom en ook dringend nodig, mits "muizenveilig" verpakt.

Zingen voor Vrede

De actie Zingen voor Vrede heeft inmiddels al 3 keer plaatsgehad. Telkens op de eerste donderdag van de maand, dus ook op 4 december en op 1 januari. We hebben inmiddels een heus liedboekje met ruimte voor keuzeliederen ontwikkeld en er is een vaste kern van mensen ontstaan, die meedoen. Kom jij de volgende keer ook? Dat is fijn, want op 4-12 kun je de Sinterklaasboodschappen in het centrum ermee combineren en op 1-1 meteen werk maken van een van de vele goede voornemens, waarmee je het jaar wilt beginnen. Dus, lieve mensen, wat let je? Er zitten meestal ruim 20 personen bij elkaar, die even goed als slecht kunnen zingen, maar wat ons allen vooral bezig houdt, is dat we elkaar moed willen toezingen om ons in te zetten voor het herstellen en handhaven van vrede: in Oekraïne en Rusland, in Israël en Palestina, in Soedan en hier, bij ons.

Straatpastoraat

Vorige keer heb ik over het straatpastoraat een verkeerd getal genoemd: onze twee straatpastores zijn samen niet 40 uur, maar slechts ieder 16 uur, dus samen 32 uur in dienst van de Open Hof/de diaconie in stad. Excuses voor deze vergissing. De gemeente Groningen hoopt een nieuwe locatie te hebben gevonden voor de dagopvang, die door het Leger des Heils wordt verzorgd, want de Spilsluizen is veel te krap geworden. Daarom is ook de Open Hof naar een alternatief gaan zoeken voor een rustige en waardige plaats voor de zondagavondvieringen en uitvaartdiensten. Dankzij onze burens, de rooms-katholieke kerkgemeenschap in de Sint-Jozefkathedraal, lijkt dat te zijn gelukt. Zij stellen het dooptuin-gedeelte van de kathedraal met een eigen ingang aan de Rademarkt te beschikking aan de Open Hof. Het komend jaar kan daar met de vele vrijwilligers en de straatbewoners dan weer rustig en gezellig de zondag en het leven worden gevierd.

B.

Van de diaconie: collectiedoelen

23 november - PKN | Pastoraat bij rouw en gedachtenis

Pastoraat, een wezenlijk onderdeel van ons kerk-zijn, is meelevens met elkaar, aandacht en zorg geven aan de ander. Zowel aan mensen binnen als buiten de kerk. De PKN ondersteunt allerlei vormen van pastoraat, zoals in de scheepvaart, in gevangenen en bij studenten. Bij momenten van rouw en gedachtenis biedt de kerk niet alleen ruimte aan gemeenteleden, maar ook aan anderen uit de wijk of het dorp. Dan wordt de kerk een vindplaats van geloof, hoop en liefde. Pastoraat is daarom gekozen als collectiedoel voor deze zondag.

30 november - Stichting De Vrolijkheid

Stichting De Vrolijkheid organiseert wekelijks meer dan honderd kunstactiviteiten in bijna dertig asielzoekerscentra, ook in onze omgeving. Hard nodig, want een op de drie vluchtelingen in deze centra is jonger dan achttien jaar. Uiteenlopende vormen als muziek, theater en beeldende kunst helpen om de sleur van wachten te doorbreken, de veerkracht van jonge azc-bewoners te versterken en hun talenten tot bloei te laten komen.

7 december - Kerk in Actie | Werelddiaconaat

Vanwege de economische crisis zoeken veel jongeren in Libanon werk over de grens. Ook ervaren verpleegkundigen, en daardoor biedt het tekort aan thuiszorgwerkers kansen voor Libanezen en Syrische vluchtelingen om in deze sector aan de slag te gaan. Cursisten kunnen na een thuiszorgtraining vrijwel direct aan het werk en ook beter zorg verlenen aan de eigen familie en burens. Vandaag collecteren wij om deze trainingen mogelijk te maken.

14 december - Diaconale doelen in stad en regio

Veel kleinere diaconale doelen, zoals het werk van de Werkgroep Ziekenpastoraat Groningen-Drenthe en van de Interkerkelijke Commissie voor de Pastorale verzorging van doven in de provincie Groningen, komen op ons rooster niet met name voor. Maar ook zij krijgen elk jaar een bijdrage uit onze diaconale inkomsten, en vandaag collecteren wij speciaal om ook dit jaar deze doelen in Stad en Ommeland te kunnen blijven steunen.

24 en 25 december - Kerk in Actie | Kinderen in de knel

Dit jaar is de kerstcollecte van Kerk in Actie bestemd voor binnenlands diaconaat. Samen tegen armoede, want steeds meer gezinnen komen nauwelijks of niet financieel rond. Kinderen gaan zonder ontbijt naar school, de Voedselbank is onmisbaar geworden en Schuldhulpmaatje krijgt dagelijks nieuwe aanvragen. Zo'n anderhalf miljoen mensen leven onder of

net boven de armoedegrens. Kerk in Actie ondersteunt initiatieven die écht helpen: van directe hulp tot structurele oplossingen. Met de collecte Samen tegen armoede wil uw diaconie eraan bijdragen dat mensen in armoede er niet alleen voor staan. Aanbevolen!

4 januari - Kerk in Actie | Actie Vakantietas

Tijdens de Kleurrijke Dienst collecteren we in de eerste helft van dit jaar voor de Actie Vakantietas. Daarmee geeft Kerk in Actie kinderen uit kwetsbare gezinnen een steuntje in de rug. Met een rugzak vol speelgoed, toegangskaartjes en een tegoedbon voor een ijsje kunnen ook zij genieten in de zomervakantie. Een groot aantal diaconieën deelt zulke rugzakjes uit aan kinderen in hun omgeving. Helpt u mee om kinderen blij te maken?

11 januari - Voedselbank Groningen

Bestaanszekerheid is en blijft een belangrijk thema. Veel mensen met een laag inkomen kunnen nauwelijks rondkomen, daarover berichten de media bijna dagelijks. Steun aan de Voedselbank in Groningen blijft dan ook hard nodig, om ieder die daar aanklopt te kunnen voorzien van de eerste levensbehoeften. Als lutherse gemeente willen wij ook stilstaan bij de nood in onze eigen omgeving en daarom bevelen wij deze collecte van harte bij u aan.

18 januari - Eigen diaconie

Organisaties en instanties doen nogal eens een beroep op diaconieën, dus ook op de onze. Maar het is onmogelijk alle aanvragen om een bijdrage om te zetten in een aparte collecte, integendeel, het is al dringen op het collecterooster. Maar met een goedgevulde kas kunnen wij snel bijspringen waar dat dringend nodig is. Graag ontvangen wij uw gift voor deze kas.

Collectebijdrage overmaken

U kunt uw bijdrage ook overmaken naar onze bankrekening: NL 92 INGB 0006 3262 56 t.n.v. Diaconie ELGG Groningen.

De diaconie

Doe je mee met de NLVB?

Misschien hebben jullie weleens gehoord van de NLVB, de Nederlandse Lutherse Vrouwenbond? <https://nlvb.net/> Ja? Was dat niet iets van vroeger? Iets van je oma of zo?

Nou, ik kan jullie vertellen: de NLVB is van NU en hoe!

Zij komen maar twee keer per jaar bij elkaar, in september en in maart voor een studie- en een ontmoetingsdag en houden contact via hun kwartaalblad "De Brief". Zij hebben een klein, maar zeer actief bestuur. Waarschijnlijk had ik iets erover in Elkkwartaal gelezen of zo, ik weet het niet meer. In ieder geval heb ik me uit nieuwsgierigheid voor een studiedag van de NLVB in september van dit jaar aangemeld, 15 Euro overgemaakt en kreeg onmiddellijk een vriendelijke reactie per mail. De dag was in een PKN kerk in Houten gepland, en zeer gemakkelijk met de trein te bereiken.

Op het programma stond "Gelovige vrouwen onderweg naar gender-gelijkheid en gender-gerechtigheid". Eerst kwam het lopend onderzoek door dr. Lieke Schrijvers van de Vrije Universiteit aan de orde met als onderwerp de houding van de nieuw toetreden leden van de pinksterachtige kerken in Nederland ten opzichte van gender-kwesties en rollenpatronen. Duidelijk werd in de interviews en gesprekken, dat vaak ook jonge vrouwen juist deze behoudende kerken hebben gekozen vanwege de nogal traditionele, soms zelfs rigide rollenpatronen. Er is dus kennelijk behoefte aan dat type duidelijkheid onder veel jongeren, ook als die traditionele rollen ongelijke machtsverhoudingen in de samenleving ondersteunen. Het onderzoek is overigens nog niet compleet en moet nog worden verdiept.

Er volgde een gesprek van de jonge onderzoekster met de overwegend oudere leden van de NLVB, die tot haar verrassing unaniem een tamelijk vooruitstrevend beeld hadden van gender-kwesties en ook graag de weg kozen naar meer gender-gerechtigheid.

Na de lunch kwamen nog twee jongere leden bij de vergadering. Een van hen was eerder belijdend lid van onze Groningse gemeente en is inmiddels in het bezit van een master in de theologie, tevens lid van Lutherse Synode, de Lutherse wereld federatie <https://lutheranworld.org> en ook nog lid van de Generale Synode van de PKN, waar zij de jeugd vertegenwoordigt.

Er werd bekendgemaakt, dat zij zich had gemeld en door het bestuur is aangenomen, om de al maanden vacante taak van voorzitter van de vrouwenbond op zich te nemen.

Zij leidde ook meteen aansluitend een van de werkgroepjes, die aan de slag gingen met opdrachten, die door het bestuur waren voorbereid. In haar groep werd het thema "gender en macht in de kerk" nader onder de loep genomen. Op associatieve wijze benaderden wij dit gevoelige thema, dat ook in onze eigen kerken, net als in de gehele samenleving, een rol speelt, om daarna verder te discussiëren. In de groep zaten ook een afgevaardigde van de Oud-Katholieke Vrouwen in Beweging en iemand uit de gemeente van Den Haag. Een andere groep maakte boeketten met hartewensen eraan vastgeknoopt voor de deelnemers klaar. Een derde groep knutselde papieren bakjes met verrassingen voor de bezoekers van het inspiratiefestival in oktober.

Bij de thee werd Helen Samai Nagelhout nog eens kort aan ons voorgesteld, nadat er deze zomer al een interview met haar uit het Nederlands Dagblad in De Brief was afgedrukt en een bericht van haar hand over WICAS, de afdeling van de Lutherse Wereldfederatie voor Vrouwen in Kerk en Samenleving, WICAS <https://wicas.lutheranworld.org/>, was verschenen. Ook Helen studeert nu theologie, na een master als humanistisch geestelijk verzorger en een HBO opleiding tot geschiedenisleraar. Zij heeft gelukkig ooit de ervaring kunnen opdoen, in de Lutherse kerk in Kopenhagen welkom te zijn en aanvaard te worden, zo queer en zo humanistisch als zij is. Inmiddels is ze ook gedoopt, lid vd Lutherse Kerk en eveneens lid van de Synode. Daarnaast is zij al een tijdje afgevaardigde voor de Lutherse Vrouwenbond naar WICAS en daarin onlangs gekozen tot regiocoördinator voor Centraal en West Europa. Er wordt dus gelukkig ook weer hard gewerkt aan de internationale verbondenheid van vrouwen.

Aansluitend kwam heel even een medewerkster van het Luthermuseum Amsterdam bij ons buurten, om te vertellen over de voorbereidingen voor de tentoonstelling over de veranderende beeldvorming omtrent Katharina van Bora, die 500 jaar geleden met Luther ging trouwen. Daar wil ik zeker ook eens naar toe. Zie ook: <https://luthermuseum.nl/nl>

Kortom: een zeer informatieve, interessante en gezellige studiedag! Tot aan Zwolle had ik dan nog gezelschap van iemand uit het Noorden, die daarna verder richting Leeuwarden reisde. Zij vertelde mij onderweg van een nog actieve Lutherse vrouwenclub in Friesland, en dat zij zich daar binnenkort wilden gaan opheffen wegens ouderdom, ziektes en gebrek aan nieuwe leden. Zeer treurig, want waarschijnlijk hebben we in deze reactionaire

tijden vrouwenclubs sneller en harder nodig dan nog tot voor kort gedacht. Hopelijk kan deze groep toch nog een doorstart krijgen.

Bij deze dan de oproep aan ieder, die ervoor voelt: Wees en voel je welkom bij de vrouwenbond en zet de datum voor de ontmoetingsdag alvast in je agenda: 21-3-2026. Het programma van die dag wordt nog nader bekend gemaakt. De dag kost 25 Euro, wat voor de meeste diaconieën geen probleem zal zijn, om bij te springen. Het individueel lidmaatschap kost 30 Euro, en als we een Lutherse vrouwenclub in het Noorden zouden oprichten zijn de kosten 15 Euro per jaar per clublid. Wil je een paar keer per jaar meedoen in zo een Noordelijke NLVB, trek me dan binnenkort eens aan de mouw of stuur me een mailtje.

B.

Uitnodiging voor de Lutherse Cantorijdag

Voor allen die van zingen houden en voor cantorijen

7 maart 2026 om 10:15 uur in Woerden, inloop vanaf 10:00 uur

Zingen is je geloof te binnen zingen en geloof uit zingen. Het lied heeft een belangrijk plek in de Lutherse geloofstraditie. En voor iedere gemeente is zingen verbindend. Samen de lofzang zingen en gaande houden is van belang.

In 2024 en 2025 werd de kracht en verbondenheid van het zingen bevestigd op twee lutherse cantorijdagen.

Vol enthousiasme organiseren we een derde editie waarbij de doelgroep verbreed is. Naast een impuls geven aan de koren/cantorijen in Luthers Nederland en de onderlinge betrokkenheid tussen Lutheranen (en dirigenten/cantor-organisten) in Nederland te vergroten, willen we ook graag mensen van buiten de Lutherse kerk inspireren die geïnteresseerd zijn in kerkmuziek.

Op zaterdag 7 maart 2026 zijn we weer welkom in de lutherse kerk van Woerden. Er is ruimte voor cantorijleden, cantors en zangers om kennis te maken met elkaar en met het repertoire dat ingezet kan worden voor vieringen in de 40-dagentijd. De derde zondag van de veertigdagentijd, zondag Oculi, staat hierbij centraal. We sluiten aan bij zowel het oecumenisch als het luthers leesrooster. Ook zal er muziek voor de zondagen daarna (tot Pasen) aan de orde zal komen. Net als bij zondag Reminiscere vorig jaar, staat ook bij zondag Oculi psalm 25 centraal. Daarom verkennen we psalm 25 verder en pakken we het op psalm 25

geïnspireerde Call to remembrance van Farrant weer op, wat dit jaar ook in de vesper zal klinken. Daarnaast zijn er prachtige motetten uitgezocht, een van een oude meester uit de 17e eeuw en van een hedendaagse componist.

Net als voorgaande jaren wordt bij het repertoire rekening gehouden met de diverse niveaus en bezettingen van verschillende zangers. We hopen van harte dat alle aanwezigen uitgedaagd worden in het zingen, en de schoonheid van een nieuw en/of meerstemmig lied zullen ontdekken. Dit jaar is er gekozen voor iets minder repertoire, zodat de verschillende muziekstukken beter afgewerkt kunnen worden. De stemvormings-momenten gedurende de dag laten we nog beter laten aansluiten op de muziek die we zingen.

De dag wordt om 16.30 uur afgesloten met een getijdedienst waaraan de deelnemers een bijdrage leveren.

Naast cantor-organisten Luuk Schuurman (Zwolle) en Jeroen de Haan (Woerden) zal zangcoach Natascha Morsink weer aanwezig zijn ten behoeve van stemvorming.

Aanmelden kan tot 30 januari 2026 en gebeurt dit jaar individueel. Deelnemen is gratis, er is ruimte voor een vrijwillige bijdrage. Voor lunch, koffie en thee wordt gezorgd.

Ook zangers die niet deel uitmaken van een cantorij, maar wel graag een middag mee willen zingen, zijn van harte welkom om zich aan te melden.

U kunt zich (individueel) aanmelden via:

[Aanmelden Lutherse Cantorijdag 2026](#)

of de Qr-code scannen

Locatie: Lutherse Kerk van Woerden,
adres: Jan de Bakkerstraat 11
Mail: luthersecantorijdag@elkz.nl

Lutherbier en Katharinabock

Op 13 juni was het 500 jaar geleden dat Martin Luther en Katharina von Bora in het huwelijk traden. Een goede reden om dit te vieren met twee bijzondere bieren: Lutherbier en Katharinabock.

Deze bieren zijn te bestellen en worden op centrale plekken in het land bezorgd, waaronder in Groningen. Een 12-pack kost 27,50 Euro (in twee vormen: 6plus6 Luther & Katharina of gehele 12 pack-pack van een van de twee soorten).

Losse flesjes zijn te bestellen in afspraak met het verdeelpunt: 2,50 Euro. Kadoverpakking: 6 pack (2x Lutherbier, 2x Katharinabock, 2 glazen met opdruk logo Lutherbier/Katharinabock) in katoenen draagtas met opdruk logo's: 28,50 Euro.

Losse katoenen draagtas met opdruk logo's: 3,00 Euro.

Bestellen en nadere informatie: via <https://luther-bier.nl>. Let op, de site geeft soms een waarschuwing over beveiliging. Op de smartphone heeft u daar geen last van.

Afhalen kan dan door een afspraak te maken met de plaatselijke bierwaard. Na bestelling en betaling ontvangt u een mail met de naam en mailadres van de bierwaard, waarmee u kunt afspreken waar de bestelling kan worden overhandigd.

Het bier werd rondgebracht

Van het LBE: Kerst met Bach & Vivaldi

Het Luthers Bach Ensemble voert een bijzonder kerstprogramma uit rondom het feestelijk Gloriatheema.

Programma Antonio Vivaldi – Gloria in D RV 589
 J.S. Bach – Kyrie en Gloria uit de Hohe Messe BWV 232
 Francis Poulenc – Quatre motets pour le temps de Noël

Organisatie en uitvoerenden: Luthers Bach Ensemble (kleinkoor, solisten & barokorkest) o.l.v. Tymen Jan Bronda.

Praktische informatie:

donderdag 18 december 19.30 uur - Akerk Groningen
vrijdag 19 december 19.30 uur - Koepelkerk Smilde
zaterdag 20 december 19.30 uur - Grote of Martinikerk Sneek
zondag 21 december 15.00 uur - Nicolaikerk Appingedam

Meer info en kaartverkoop: www.luthersbachensemble.nl

Oudjaarsconcert 31 december

Het oudejaar eindigt met een bijzonder affiche: de jonge talentvolle organist Evan Bogerd komt orgelmuziek van Buxtehude t/m Reger uitvoeren in de Lutherse Kerk.

Op de achtergrond roffelende pauken en dus knallend het jaar uit?
Kom dan luisteren! Het mooie romantische Van Oeckelenorgel wordt deze middag ook zeker niet vergeten.

Na afloop worden u olieballen & glaasje bubbels aangeboden.
Van harte welkom!

31 december, aanvang 13.00 uur | Lutherse kerk, Haddingestraat 23

Tickets à 15 euro & info via
<https://binnenstadskerken.nl/verhuur/lutherse-kerk/agenda-lutherse/>

Uitgaansagenda Lutherse Kerk

Een greep uit de agenda:

22-11 20.00 uur Falling leaves, samenwerkingsconcert tussen twee vocale octetten: Sirius en Aquilo.

30-11 14.30 uur Dubbelconcert Caucasica en Turmac, vocale muziek uit Armenië, de Balkan, Georgië, Oekraïne en Turkije.

18-12 20.30 uur Blackbird, muzikale kersttrip (akoestische show).

Zie voor alle concerten in de Lutherse Kerk de website van Binnenstadskerken:

<https://binnenstadskerken.nl/wp/verhuur/lutherse-kerk/agenda-lutherse/>

Handige adressen

Kerkgebouw en Lutherzaal		Haddingestraat 23, 9711 KC Groningen
Website / e-mailadres		www.elgg.nl / info@elgg.nl
ORGANISATIE		
Predikant	ds. Susanne Freytag	tel. 06 43955283 s.freytag@gmx.net Klaas Woltjerweg 41, 9636 BB Zuidbroek
College van Kerkrentmeesters		elgg.kerkrentmeesters@gmail.com
	Rekeningnummer CvK	NL21 RABO 0373 7136 14 t.n.v. Ev.-Lutherse Gemeente Groningen
College van Diakenen	Rekeningnummer CvD	NL92 INGB 0006 3262 56 t.n.v. Diaconie ELGG Groningen
STICHTING EXPLOITATIE		
Informatie verhuur	Binnenstadskerken	luthersekerk@binnenstadskerken.nl tel. 050-3111277
OVERIGE		
Muziekdiensten	Commissie Muziekdiensten	p/a Haddingestraat 23 , 9711 KC Groningen
	Rekeningnummer	NL37 INGB 0002 9483 48 t.n.v. Commissie Muziekdiensten
SVLK (St. Vrienden Lutherse Kerk)		www.svlk.nl / info@svlk.nl

OPBOUW 2025-6 ALGEMENE EDITIE

Opbouw is het officiële orgaan van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen. Opbouw verschijnt zes maal per jaar.

Er zijn twee edities: *Gemeente* en *Algemeen*.

De gemeente-editie is bestemd voor leden en vrienden van de ELGG.

De algemene editie is bestemd voor lezers van buiten de gemeente en bevat geen persoonlijke gegevens. Deze editie verschijnt alleen digitaal.

Abonneren op de algemene editie: stuur een mail naar verzendingopbouw@elgg.nl.

Het volgende nummer zal verschijnen rond 19 januari 2026.

Kopij inleveren: **uiterlijk op 9 januari**.

Redactie-adres: Haddingestraat 23, 9711 KC Groningen

E-mail redactie: redactieopbouw@elgg.nl

E-mail verzending: verzendingopbouw@elgg.nl